

СИСТЕМА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ САНКЦІЙ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Ольшак М. В.

здобувач другого року

третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства

Міжнародний гуманітарний університет

Науковий керівник: Качурінер В. Л.

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Використання примусових заходів невоєнного характеру як способу тиску однієї держави на іншу з метою змусити уряд останньої піти на поступки та внести корективи щодо зовнішньої політики відоме ще з давніх часів, коли в 432 р. до н. е. афінський стратег Перікл наклав заборону на торгівлю із Мегарою, що стало одним із приводів до початку Пелопоннеської війни [1, р. 225–290].

Історично сучасній системі міжнародно-правових санкцій передувала система заходів самопомоги, яка сформувалася в процесі багатотомової практики міждержавних відносин і яка охоплювала різні насильницькі засоби врегулювання міждержавних суперечок. Закономірності побудови цієї системи зумовлювалися тим, що, по-перше, за невисокого рівня інтегрованості міжнародного спілкування був потреби в інституційному механізмі управління ним; по-друге, в умовах відсутності засобів масового знищення та руйнування було прийнятним звернення до війни, яка відповідно до дожовтневого міжнародного права виступала як *ultima ratio* врегулювання.

Оскільки за старим міжнародним правом будь-яка війна визнавалася хоч і крайнім, але законним засобом вирішення міжнародних суперечок, то цілком природним вважалося, що, крім війни, держава мала право здійснити будь-які акти самопомоги як із застосуванням збройної сили, так і без застосування такої. Звідси відбувається включення до системи самопомоги практично будь-яких збройних і неозброєних насильницьких заходів, яких окремі держави могли вдаватися на власний розсуд і які внаслідок цього відрізнялися значним розмаїттям видів і форм.

Основними елементами цієї системи були такі види примусових заходів: реторсії, репресалії як неозброєні, і озброєні і війна. Широке застосування мали реторсії, формами яких найчастіше були різні обмежувальні заходи економічного порядку, до припинення торгових зносин, і навіть розрив дипломатичних відносин. Особливим багатством спеціальних форм відрізнялися репресалії, як виступали інтервенція, заняття державної території, її бомбардування, військово-морські демонстрації, мирна блокада, тобто військово-морська блокада, здійснювана без оголошення війни, ембарго, наприклад, затримання іноземних суден у портах.

Слід особливо наголосити, що на практиці застосування так званих збройних репресалій часто призводило до значних конфліктів, хоча війна формально і не оголошувалась.

Істотний вплив на зміну концепції примусу та системи примусових заходів стало надавати, з одного боку, поява дедалі більше руйнівних засобів і методів війни, а з іншого – взаємозв'язок держав, що посилюється, тісними узами економічного співробітництва. Це створювало об'єктивні передумови необхідності відмови від широкого використання збройних насильницьких заходів і відкривало перспективу підвищення ролі неозброєного примусу, особливо здійснюваного колективно.

Заснування Ліги Націй у 1919 р. знаменувало сповнену протиріч спробу створити принципово нову систему колективного забезпечення безпеки держав на фундаменті старого міжнародного права. Встановлюючи переважно процесуальні обмеження традиційного «права на війну» і, отже, не забороняючи в принципі війну та збройні репресалії як *ultima ratio* для врегулювання, норми Статуту Ліги Націй разом з тим передбачали, що за її рішенням члени Ліги розірвуть стосунки з тим її членом, який вдається до війни всупереч розпорядженням ст. ст. 12, 13, 15, і братимуть участь у збройних силах, призначених для підтримки поваги до зобов'язань Ліги (ст. 16) [2].

Стосовно досліджуваного питання це означало, що, не зазнавши істотних змін, стара система примусових заходів, здійснюваних як самопомогі, доповнювалася якісно новим елементом, саме: колективними неозброєними і збройними примусовими заходами, здійснюваними з допомогою міжнародної організації.

Отже, після 1919 р. система примусових коштів стала включати такі основні елементи, реторсії, репресалії як неозброєні, і збройні; війну, порядок звернення до якої мав відповідати Статуту Ліги Націй; колективні неозброєні та збройні примусові заходи міжнародної організації. При цьому, якщо колективні примусові заходи повинні були застосовуватися лише за рішенням міжнародної організації у відповідь на передбачені її статутом міжнародні правопорушення як санкції, то інші елементи цієї

системи могли як і раніше вводитися в дію на розсуд держави і бути не лише реакцією на правопорушення, а й служити засобом «самооборони із загального міжнародного права».

Література:

1. Croix G. The Origins of the Peloponnesian War. Ithaca ; NY : Cornell University Press, 1972. 444 p.

2. Статут Ліги Націй від 1919 року. URL: https://yurist-online.org/publ/istoricheskie_dokumenty_istorichni_dokumenti/statut_ligi_nacij_ustav_ligi_nacij/2-1-0-1227 (дата звернення: 23.03.2024).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-405-7-16>

СТАНОВЛЕННЯ МІЖНАРОДНОГО КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Осінов В. І.

здобувач першого року

третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства

Міжнародний гуманітарний університет

*Науковий керівник: **Пахлеванзаде А.***

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри міжнародного права та порівняльного правознавства

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Найбільш важлива особливість системи міжнародного кримінального права полягає в тому, що вона об'єднує норми, що стосуються не тільки кримінального, а й процесуального, кримінально-виконавчого права, а також судоустрою. Нині визнано, що міжнародне кримінальне право існує як самостійна галузь міжнародного права. Цей статус зобов'язує так чи інакше вирішити питання про існування міжнародного кримінально-процесуального права.

Багато вчених розглядають міжнародне кримінальне право як комплексну галузь, що поєднує в собі матеріальні та процесуальні норми. Міжнародне кримінальне право – це система міжнародно-правових принципів та норм, які визначають склади міжнародних злочинів та злочинів міжнародного характеру, що регулюють діяльність органів